

Katedra anglistiky a amerikanistiky
Filozofická fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci

Kateřina Bachoríková

Překládání odborných textů z angličtiny do češtiny
(analýza odborného textu z oblasti automobilního průmyslu)

Translation of technical texts from English into Czech
(analysis of a technical text from the field of automotive industry)

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Jitka Zehnalová, Ph.D.

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní předepsaným způsobem všechnu použitou literaturu.

V Olomouci, 15. srpna 2011

Tímto bych chtěla poděkovat paní Mgr. Jitce Zehnalové, Ph.D. za její cenné připomínky a komentáře k mé diplomové práci. Velice si vážím možnosti s ní spolupracovat. Dále bych chtěla poděkovat panu Ing. Milanu Cikrytovi za odbornou konzultaci, kterou jsem využila při analýze mnou zvoleného textu, a paní Radce Bláhové za možnost nahlédnout do interních materiálů překladatelské agentury.

OBSAH

ÚVOD	6
1. Postavení odborného překladu v rámci translatologie	8
1.1 Zájem o odborný překlad v Československu po roce 1945	8
1.2 Odborný překlad po roce 1989	10
1.3 Současné postavení odborného překladu, výhledy do budoucna	11
2. Stylistická rovina	12
2.1 Rozdělení stylů	12
2.2 Odborný styl	13
2.3 Poznámka k analyzovanému textu	14
2.4 Poznámka ke struktuře diplomové práce	16
3. Lexikální rovina	17
3.1 Termíny v odborných textech	17
3.2 Zkratky v odborné terminologii	21
4. Rovina gramatická	23
4.1 Syntax odborného překladu	23
5. Rovina textu	25
5.1 Členění textu na odstavce	25
5.2 Horizontální členění textu	27
5.3 Vertikální členění textu	28
5.4 Grafická úprava textu	30
5.5 Soudržnost textu jako celku	31
5.5.1 Koheze	31
5.5.2 Koherence	32
6. Pragmatická rovina textu	33
6.1 Obecně k pragmatickému aspektu	33
6.1.1 Implicitnost versus explicitnost textu	33
6.1.2 Otázka interference v odborném textu	35

6.1.3	Problematika terminologie	36
6.1.4	Slovník	37
6.2	Pragmatika a osobnost překladatele	38
7.	Teorie skoposu	40
7.1	Základní poznatky o teorii skoposu	40
7.2	Osobnost zadavatele a jeho úloha v překladu	41
8.	Problematika konečné úpravy textu	44
9.	Návrh postupu při překladu odborných textů v praxi	46
10.	Celkové hodnocení analyzovaného překladu	48
	ZÁVĚR	50
	Summary	52
	Použité zdroje	55
	Anotace	58
	Synopsis	59
	Klíčová slova	60
	Key words	60
	Příloha 1	zadní kapsa
	Příloha 2	zadní kapsa

ÚVOD

Tato diplomová práce se zabývá překladem odborných textů z angličtiny do češtiny, přičemž se zaměřuje na odborné texty z oblasti automobilního průmyslu. Jakožto filolog jsem měla možnost zabývat se během studia analýzou a překlady textů uměleckého charakteru, ve své praxi se ale na druhou stranu setkávám s překlady textů populárně-naučného, administrativního a převážně odborného stylu. Největší požadavky jsou kladeny na překladatele právě odborného stylu, který je obtížný nejen svou specifickou terminologií, ale především nároky na překladatele, které se týkají přesného vyjádření syntaktických vztahů, aby tak v konečném důsledku výsledný text precizně vyjadřoval myšlenku či informaci výchozího cizojazyčného textu.

Ve své práci se budu zabývat popisem i analýzou odborného textu na všech jeho jazykových plánech – začnu úvodem do problematiky odborného stylu z hlediska translatologie, následovat bude rovina stylistická, ve které shrnu základní charakteristické rysy odborného stylu. Zvláštní pozornost pak věnuji rovině lexikální, která tvoří základní stavební jednotku při překladu textu tohoto typu, dále se budu zabývat rovinou gramatickou a textovou, stejně tak jako rovinou pragmatickou. V další části diplomové práce se zmíním o činiteli, který má v současné překladatelské praxi jednu z klíčových rolí, a sice se budu věnovat problematice zadavatele překladu a s ním související teorií skoposu. Následně neopomenu uvést kapitolu o konečné úpravě textu a s ním spojených korekturách, neboť zmíněná úprava textu ve velké míře určuje finální kvalitu výsledného překladu. V závěru práce navrhnu postup při překladu odborných textů a pokusím se o celkové hodnocení předloženého analyzovaného textu.

Cílem této diplomové práce je objasnit charakteristiku odborných textů, poukázat na jejich specifické rysy a nastínit možné problémy, které mohou při

překládání nastat. Teoretické poznatky budu pro větší přehlednost aplikovat na příkladech analyzovaného textu přímo u jednotlivých jazykových plánů. Výčet příkladů nebude vždy vyčerpávající vzhledem k rozsahu analyzovaného textu, pokusím se ale najít ukázky relevantní, které podloží teoretické poznatky.

Práce by mohla posloužit začínajícím překladatelům odborných textů – vzhledem k jejímu teoretickému i praktickému zaměření (analýze) –, mohla by být částečně i metodickou pomůckou při výuce problematiky odborných textů, neboť seznamuje jak se základní charakteristikou odborného stylu, tak s praktickými problémy, které se naskytly při překladu tohoto konkrétního odborného textu. Záměrně jsem při výběru textu pro analýzu volila takový překlad, který na některých místech není zcela zdařilý, abych tak poukázala na chyby, které mohou nastat jak při samotném převodu informací z výchozího do cílového jazyka, tak i překladatelovým nedůsledným přístupem k překladu, nesystematičností, popřípadě nepozorností. Tato práce si tedy klade za cíl seznámit čtenáře s problematikou odborných textů, a to s použitím analýzy textu z oblasti automobilního průmyslu, jakožto jednou z možných odborných specializací překladatele.

1. Postavení odborného překladu v rámci translatologie

Československá translatologická tradice se již od samotného počátku zaměřovala především na překlady uměleckých textů do češtiny a slovenštiny. Tato úzká specifikace vychází z dlouhé překladatelské činnosti, která je spjata s překlady cizojazyčné krásné literatury do obou výše uvedených jazyků. Překladatelé, mnohdy sami literárně činní, považovali překlady za zprostředkování cizojazyčného kulturního dědictví vlastním národům, v jejich podání mnohdy vznikala vysoce umělecky ceněná překladatelská díla. Tato dlouhá historie překládání krásné literatury jak u nás, tak na Slovensku, je i nadále v popředí translatologického bádání a analýz.

Dvacáté století, které s sebou přineslo neuvěřitelný pokrok ve vědě a technice, s sebou ale přináší i potřeby teoretických a především z praxe vycházejících studií týkajících se odborného překladu. Odborný překlad jako takový nemá v našich zemích tak zakořeněnou tradici jako překlad umělecký, o to větší by měla být snaha z řad translatologů tuto překladatelskou mezeru zaplnit a nebrat odborný překlad pouze jako okrajový zájem translatologie, nýbrž jako jeden z hlavních oborů, který si v oblasti překladu zaslouží vlastní specializaci.

1.1 Zájem o odborný překlad v Československu po roce 1945

S rozvojem vědy a techniky v celém 20. století a s tím spjatou mezinárodní spoluprací se zvýšil i zájem o odborný překlad. Dlouhou dobu po 2. světové válce vycházely statě o překladu odborných textů spíše sporadicky. Ke konci existence Československa se ale situace postupně měnila a konference a příspěvky o odborných textech přibývaly již v kratších časových intervalech.

Translatologie po roce 1945 v tehdejším Československu se orientovala převážně na překlady odborných textů z ruského jazyka, „a tak jedním z prvních ucelených děl o odborném překladu byl až sborník *Preklad odborného textu*, vydaný v Bratislavě v roce 1977“, jak uvádí Kolaříková ve svém příspěvku *Vývoj odborného překladu u nás v letech 1945-2004*. (Kolaříková 2005. 359) Rok 1977 lze tedy považovat za milník pro translatology, kteří se zabývali odbornými překlady z jiných jazyků než z ruštiny v Československu. O tom, že si tento sborník našel své příznivce svědčí i skutečnost, že již o rok později v roce 1978 se „konala první konference s mezinárodní účastí, kterou uspořádala katedra překladatelství a tlumočnictví Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Referáty přednesené na této konferenci byly vydány v *Acta Univeritatis Carolinae* v řadě *Slavica Pragensia* v roce 1983.“ (Kolaříková 2005. 360) Příspěvky k odbornému překladu byly obsaženy v samostatné třetí části sborníku.

Mezi jednotlivými konferencemi a publikací k nim se vztahujících sborníků uplynulo vždy pět let, což je pro translatology poměrně dlouhá doba, během které se toho v tomto oboru může hodně změnit. V roce 1986 vyšel sborník *Preklad včera a dnes*, který „obsahoval výběr příspěvků přednesených 19. – 20. března 1985 v Bratislavě. Odbornému překladu byla věnována VII. kapitola.“ (Kolaříková 2005. 360) Časový rozdíl mezi uspořádanou konferencí a vydáním sborníku byl v tomto případě již minimalizován.

Cesta českých a slovenských translatologů, kteří se zabývali (někdy jen okrajově) odbornými překlady nebyla již od začátku lehká. V 80. letech přibyla do seznamu sborníků k problematice odborného překladu útlá kniha *Kurs odborného překladu pro pracovníky VTEI*, v roce 1988 pak vychází sborník *AUC Philologica 1-3, Translatologica Pragensia II*, která taktéž obsahovala část textů zabývajících se odborným překladem. O dva roky později vychází v Praze sborník *AUC Philologica 4, Translatologica*

Pragensia IV. Tato publikace je jako jedna z mála sborníků věnována výhradně odbornému překladu a tlumočení.

1.2 Odborný překlad po roce 1989

Od roku 1989, kdy si i u nás své přední místo celosvětového dorozumivacího jazyka ve světě vydobyla angličtina, roste poptávka po kvalitních cizojazyčných překladech z tohoto jazyka. V této době nejsou již centry translatologie pouze Praha a Bratislava, popřípadě Nitra, nýbrž od roku 1993 je na „Filozofické fakultě Ostravské univerzity pravidelně každoročně pořádána vědecká konference s mezinárodní účastí“, jejíž příspěvky se týkají především sféry podnikání (vzhledem k rostoucí tržní ekonomice u nás). (Kolaříková 2005. 362) Jen o rok později v roce 1994 se na Technické univerzitě v Liberci začaly pořádat konference se zaměřením na odborný styl, jejichž výstupem je vždy vysoce oborově specializovaný sborník s názvem *Termina*.

Ucelenější pohled na translatologii vůbec se snažila postihnout docentka Dagmar Knittlová, které v roce 1995 vyšla skripta s názvem *Teorie překladu*, v roce 2000 jejich přepracované 2. vydání *K teorii a praxi překladu*. Autorka se v rámci funkčních stylů dotýká i oblasti stylu odborného, který označuje jako „Styl vědy a techniky.“ (Knittlová 2003. 136) Velkou pomůckou pro všechny translatology pak jistě představuje *Translatologický slovník* od docenta Milana Hrdličky, který obsahuje nejdůležitější pojmy s odkazy na jednotlivá díla, kde jsou dané pasáže v případě většího zájmu o danou problematiku dohledatelné.

V roce 2003 vyšel sborník *Antologie odborného překladu*, který se soustředí pouze na odborný překlad. Důležitost tohoto sborníku spočívá v tom, že jsou v něm uvedeny jak příspěvky ze sborníků, které by díky své nedostupnosti neprávem upadly v zapomnění, tak v něm lze nalézt i novější

příspěvky z nejrůznějších článků a sborníků, na které překladatelé zrovna nemuseli mít to štěstí narazit. I když je zmíněný sborník doplněn o bibliografii, neubráním se kritice, že tento soupis článků obsahuje věcné chyby a mnohdy situaci při hledání jednotlivých příspěvků moc neulehčí. Celkově se dá říci, že dostupnost literatury k tématu odborných překladů v Československu a později v Česku a na Slovensku je velmi špatná, jednotlivé příspěvky jsou roztroušeny po nejrůznějších sbornících a časopiseckých člancích. Překladatel, který má zájem o tuto specializaci v rámci translatologie, si musí z posbíraných střípků sám sestavit ucelený pohled na tuto problematiku.

1.3 Současné postavení odborného překladu, výhledy do budoucna

Snad nejnovějším počinem z oblasti překladu k této odborné translatologické specializaci je kniha *Překlad a překládání* z roku 2010, ve které doktorka Bronislava Grygová věnuje celou jednu kapitolu překladu odbornému stylu, a snaží se o celistvý pohled na tuto tematiku.

Významný krok k zájmu translatologů o problematiku odborných překladů vůbec učinila Jednota tlumočnicků a překladatelů (zkráceně JTP), která vydává časopis ToP. Tento čtvrtletník se zčásti věnuje odbornému překladu, JTP dále vydává nejrůznější sborníky, např. *Devětkrát o překladu*, ve kterých taktéž uveřejňuje příspěvky týkající se překládání odborných textů.

Celkově by se dalo říci, že se sice situace s problematikou odborného překladu zlepšuje, na druhou stranu ale ve srovnání s vědou, technikou, vývojem a tempem, jakými se jednotlivé vědní obory posunují kupředu, je to stále ještě zlepšení minimální. Věda a technika jdou ve svém vývoji kupředu nesmírnou rychlostí, vznikají nové obory a specializace stávajících odvětví. Technika a výzkum jsou odvětví dynamické, co je dnes nové, může být zítra již zastaralé. Podle mého názoru trvá translatologům delší časové období, než zhodnotí situaci překládání v určitém odvětví v určitém časovém rozpětí. Do

budoucná je třeba, aby se rozšířil výběr literatury k odbornému překladu a aby nově vznikající publikace reflektovaly jak teoretické poznatky, tak převážně přibývajících a vysoce ceněných zkušeností z praxe.

2. Stylistická rovina

Každý překladatel by měl v rámci své pracovní překladatelské rutiny jakýkoliv text nejprve celý přečíst, aby jej zařadil do příslušného stylu. Pod pojmem styl si Jan Chloupek představuje „způsob cílevědomého výběru a uspořádání (organizování) jazykových prostředků, který se uplatňuje při genezi textu; v hotovém komunikátu se pak projevuje jako princip organizace jazykových jednotek, které z částí a jednotlivostí tvoří jednotu vyhovující komunikačnímu záměru autora.“ (Chloupek 1997. 9) Stylistika se jako jazykovědná disciplína zabývá studiem stylu, analyzuje jednotlivé texty a zevšeobecňuje zákonitosti stylizace jazykových projevů. Současná stylistika se opírá o poznatky ostatních jazykovědných disciplín, bere v potaz jednotlivé jazykové plány, a to nejen jako samostatných rovin, ale i v jejich vzájemných vztazích.

2.1 Rozdělení stylů

Existuje více pohledů na rozdělení stylů a v současnosti není vymezeno pouze jedno členění. Pokud se zaměřím na českou tradici rozdělení stylů, vychází pak tato z rozdělení stylů podle funkce, kterou dané sdělení má. Z toho důvodu mluvíme o takzvaných funkčních stylech. Marie Čechová v knize *Stylistika současné češtiny* rozlišuje pět funkčních stylů: funkční styl prostěsdělovací, odborný, administrativní, publicistický a styl umělecké literatury. Knittlová například v publikaci *Překlad a překládání* používá

následující členění na styly: administrativní, jazyk vědy a techniky, styl zpravodajsko-informační, styl publicistický a styl umělecký.

2.2 Odborný styl

O odborném stylu by se hned na počátku slušelo říct, že je v příkrém protikladu vůči ostatním funkčním stylům a zvláště pak vůči stylu uměleckému. Důvodem jsou požadavky na odborné texty, které by měly být pojmově přesné a jednoznačné, myšlenky textu by měly být výstižné a srozumitelné. Odborný styl se dá většinou na první pohled poznat větším výskytem termínů, zbytek slov bývá stylisticky neutrální. Termíny se ve většině případů opakují, přičemž na tento jev není v odborném stylu pohlíženo jako na rys negativní, nýbrž pozitivní, a to vzhledem k potřebě vyjádřit obsah textu co nejpřesněji. Možnost dvojí interpretace textu musí být překladatelem vyloučena. Jak uvádí Grygová je „[c]ílem odborného textu podat přesnou, jasnou a relativně úplnou informaci.“ (Knittlová 2010. 206) V odborném textu se nepoužívá slov emocionálně zbarvených, stejně tak jako v tomto stylu nenacházejí své uplatnění expresivní výrazy.

Z hlediska syntaxe jsou překlady textů odborného charakteru velice hutné, souvětí jsou většinou delší a členěná. Výstavba odborného textu by se měla podobat obrácené pyramidě – „nosné body jsou posléze detailně rozváděny (nejprve v nekontextové rovině), text je doplněn vnějšími referencemi (např. citace, odkazy k jiné literatuře, parafráze ze souvisejících děl, poznámkový aparát), neboli se na něm projevuje intertextualita.“ (Knittlová 2010. 207) Dále je důležité dobré grafické členění textu a doplnění vysvětlujícími materiály.

Hlavní premisou autora a překladatele by měl být prvořadý zřetel na adresáta. „Úsilí se soustředí na výběr takových jazykových prostředků, které mohou usnadnit porozumění obsahu, jenž je zcela novým sdělením opírajícím

se o určité bazální znalosti. [...] Čím větší je množina adresátů, tím musí být projev stylisticky neutrálnější; nelze použít výrazy vyvolávající nežádoucí asociace, které by znesnadňovaly objektivní srozumitelnost textu.“ (Knittlová 2010. 209) V překladu odborného textu do češtiny bývá zvykem nezmiňovat konatele děje, ale soustředit se na samotnou hlavní myšlenku textu. Z toho důvodu se v překladech do češtiny dodržuje český úzus využití pasiva.

Analyzovaný text bychom mohli zařadil mezi „styl prakticky odborných textů“ a „styl učební“, protože v sobě skrývá prvky obou. (Čechová, 2003. 162) Svým obsahem i formou splňuje odborné i didaktické požadavky, které výrobce technického systému na uvedenou příručku měl, aby tuto svou inovaci představil zaměstnancům opraven. Příručka obsahuje množství obrázků, schémat a hlavně pak část na prověření získaných vědomostí. Zároveň je ale okruh adresátů omezen na zaměstnance značkových servisů, a proto se zde již počítá s poměrně obsáhlými znalostmi problematiky. Příručka obsahuje popisy praktických činností při opravách systému – např. návody v části „Vlastní diagnostika“.

2.3 Poznámka k analyzovanému textu

Tématem odborného článku je vysvětlení funkce systému ESP (elektronický stabilizační program) pro automobil Škoda Fabia. Tato učební pomůcka čtenáře nejprve krátce seznamuje s významem funkce ESP pro bezpečnou jízdu a s nejdůležitějšími zkratkami, které se používají v jízdní dynamice. Ve spojení s obrázky jednotlivých částí systému poskytuje dále čtenáři přehled o hlavních komponentech a jejich vzájemné provázanosti. Větší část publikace je věnována konstrukci a funkci jednotlivých částí systému ESP, v závěru této školicí pomůcky je objasněn způsob diagnostikování závad. Nedílnou součástí této publikace tvoří i znalostní test, který slouží k prověření získaných informací.

Předložený text má interní charakter a je poskytován pracovníkům školicích center, kteří provádí školení pracovníků značkových servisů. Lektori mají k těmto materiálům ve formátu PDF dále k dispozici i zjednodušenou verzi pro vizuální prezentaci v programu MS PowerPoint, kterou doplňují svým odborným výkladem. Předložené Školící materiály pak slouží odborným pracovníkům jako „samostudijní sešity“, které si s sebou odnesou na pracoviště a ve kterých mohou kdykoli nalézt požadovanou informaci.

Jak mi bylo sděleno školitelem Vyšší odborné školy automobilní v Zábřehu, panem Ing. Milanem Cikrytem, jsou školení určena odborným pracovníkům smluvních značkových servisů firmy Škoda, a to jak v zahraničí, tak v České republice. Odborní pracovníci mají přímo v popisu práce absolvovat školení v přesně stanovených intervalech a seznamovat se tak s novinkami v automobilním průmyslu, protože jedině tak se mohou naučit manipulaci s novými součástkami či systémy. Navíc se tímto způsobem vyloučí možnost nebezpečí špatného zacházení s technikou uvnitř automobilu, což by mohlo vést k ohrožení života buď servisního technika, nebo řidiče automobilu a jeho spolujezdců. Odborný pracovník, který se neprokáže osvědčením o absolvování jednotlivých kurzů, nesmí vykonávat žádné opravy v daných systémech.

Analyzovaný text může být zařazen do kategorie textů naučných, neboť adresátem textu jsou odborní pracovníci, kteří mají minimálně střední odborné vzdělání v oboru automechanik, a jejichž činnost v servisních střediscích je zaměřena prakticky. Jak jsem již uvedla, absolvují tito servisní pracovníci v přesně daných intervalech školení, jejichž cílem je teoretické a následně i praktické seznámení s novinkami z oblasti inovací v technice jednotlivých modelů osobních automobilů.

Ve své diplomové práci se budu zabývat jedním školicím textem, který vyšel v roce 2004 jako interní materiál firmy Škoda. I když je tato automobilka českou firmou, je zároveň součástí nadnárodního koncernu Volkswagen, který

působí po celém světě a který si v rámci mezinárodní spolupráce zvolil jako komunikační jazyk angličtinu. Analyzovaný text tedy vznikl v angličtině pro účely školení pracovníků automobilky Škoda, kteří budou systém ESP seřizovat a případně opravovat v automobilech této značky. Souhrnně lze tedy říci, že česká verze analyzovaného textu je věnována odborníkům, kteří se vyznají ve svém oboru, ale nejsou schopni číst manuály v angličtině na takové úrovni, aby jim rozuměli do nejmenších detailů. Protože by špatné seřízení systému ESP mohlo ohrozit životy lidí, jsou podle stanovení vnitřních směrnic školicí materiály vždy překládány do češtiny a dalších místních jazyků jednotlivých států.

Vzhledem k internímu charakteru materiálů, které mám k dispozici, se mi nepodařilo zjistit jméno překladatele. Na základě analýzy se ale domnívám, že to byl buď odborník bez lingvistického vzdělání, nebo lingvista, který svou verzi překladu částečně konzultoval s odborníkem, který ale zároveň k překladu nepřistupoval systematicky a s náležitou pozorností.

2.4 Poznámka ke struktuře diplomové práce

Jak jsem již zmínila v úvodu, budu se zabývat analýzou odborného textu na všech jazykových plánech. Při analýze překládaného textu budu postupovat od základních stavebních, tedy lexikálních jednotek jazyka, přes rovinu gramatickou, abych se tak postupně dopracovala k vyšším jazykovým plánům, tedy k rovině textu a pragmatické rovině. Tuto hierarchii jsem zvolila záměrně, aby výsledná analýza českého překladového textu byla systematická a aby práce v závěru působila uceleným, kompaktním dojmem. Jak ale uvedu v kapitole 9, samotný překladatel by měl při překladu postupovat od vyšších jazykových rovin, které dotvářejí dojem textové a obsahové ucelenosti překladu, k jednotlivým překladatelským řešením nižších jazykových plánů.

Protože budu teoretické poznatky aplikovat přímo v textu jednotlivých kapitol, je třeba ještě uvést, jakým způsobem odliším text příkladů od zbývajících textů diplomové práce. Příklady, které budu analyzovat, označím jiným fontem (typem) písma. Samotný analyzovaný text lze nalézt v příloze v zadní části diplomové práce. V Příloze 1 je uvedena původní anglická verze textu, v Příloze 2 její český překlad.

3. Lexikální rovina

Lexikální rovina je základním stavebním jazykovým materiálem odborného textu. Jedním z typických rysů, který odborný styl charakterizuje, je výskyt značného množství termínů. V následující kapitole se zaměřím na specifika terminologie v analyzovaném textu, využití zkratk a zmíním se například i o přecházení termínů z odborného do běžného jazyka.

3.1 Termíny v odborných textech

Odborný text lze od jiných textů již na první pohled rozeznat zvýšeným výskytem termínů. Josef Bečka se v publikaci *Česká stylistika* vyjadřuje o termínech následovně: „Termíny jsou hlavním prostředkem, kterým se dosahuje ve vědeckém vyjadřování nezbytné jednoznačnosti a přesnosti.“ (Bečka 1992. 73) Milan Hrdlička definuje ve svém příspěvku *Odborný text a jeho translace* termíny jako „[...] slova nebo sousloví, která přesně označují předměty nebo jevy v určité oblasti.“ (Hrdlička 2007. 69)

Kompetence překladatele předpokládá nejen rámcovou znalost oboru, ale i jeho jazykovou znalost užití termínů a jejich kolokací v daném okruhu specializace. Příkladem špatného použití terminologie pro automobilní oblast je spojení ze strany 24 – *chybová paměť*, které by mělo být přeloženo jako *paměť*

závad. Stejně tak terminologické sousloví *dash board* ze strany 9 nemá být přeloženo jako *panel přístrojů*, ale jako *přístrojová deska*. Jako poslední příklad mohu zmínit nesprávně přeložený *krouťící moment motoru* ze strany 12, který měl být převeden na sousloví *točivý moment motoru*. Přídavné jméno „*krouťící*“ spadá do oblasti hovorové, v tomto případě se jedná o profesionalismus, který se nehodí do psaného projevu.

Někdy je třeba pro vyjádření jediného pojmu použít delší vazbu, jako se to stalo u překladu pojmu na straně 5 *steerability*, když byl přeložen verbalizovaně *vozidlo zůstává ve stopě*, což považuji naopak za velmi citlivý překlad s vhodnou kolokací. V překladatelské praxi je třeba si někdy vytvářet nejen osobní slovníky termínů, ale pracovat také se souslovími a slovními vazbami, v neposlední řadě pak kolokacemi.

Ptáčnicková ve své stati *Ekvivalence v odborném překladu* připomíná nutnost znalosti tří vrstev slovní zásoby: obecné slovní zásoby, obvyklé slovní zásoby a odborné slovní zásoby. „Odbornou slovní zásobu tvoří vysoce specializovaná skupina jazykových prostředků, jejichž význam je možné si osvojit na základě specializované přípravy. Pro překladatele to znamená, že si musí osvojit specifickou problematiku příslušného oboru, tedy musí disponovat zmíněnou odbornou kompetencí.“ (Ptáčnicková 2005. 337)

Do obecné slovní zásoby patří slova jako např. *kolo* nebo *brzda*, která jsou známá skutečně všem mluvčím cílového jazyka. Za slovo obvyklé slovní zásoby bychom mohli považovat už i např. zkratku *ESP*, která určitě není známá úplně všem, ale pro veřejnost zajímající se o automobily je pojmem běžným. Za lexika z odborné slovní zásoby můžeme označit např. *snímač příčného zrychlení* (ze strany 16). O této elektronické součástce pravděpodobně nemá ponětí jak překladatel, tak většina uživatelů osobního vozidla. Tato součástka je však známá mechanikům a odborníkům z oboru konstrukce automobilů. Takové detailní znalosti systémů konstrukce aut nelze u překladatele odborných textů předpokládat a zadavatel by měl s překladatelem

spolupracovat při vytváření terminologických glosářů, které zajistí zachování odborné přesnosti překládaných textů.

Jev, kdy slova z odborné slovní zásoby plynule přechází s rozvojem nových technologií do obvyklé či dokonce až do obecné slovní zásoby nazýváme „lexikální banalizac[í]“ (Ptáčnicková 2005. 337) nebo „determinologizací.“ (Holubová 2000. 157) Nejčastěji se tento jev dá vysledovat u technických oborů, jako jsou výpočetní a sdělovací technika, elektronika a také motorismus. Slova se stávají známými laikům např. pomocí reklamy a populárně naučných časopisů. Z tohoto důvodu přešel i termín ESP, který je tématem analyzovaného článku, z odborné slovní zásoby do slovní zásoby obecné.

U odborných textů můžeme narazit i na obrácenou tendenci, než byla uvedena výše. Slova z běžné slovní zásoby mohou v odborných textech nabývat nových významů. V praxi to znamená, že si technici přivlastní slova z běžné slovní zásoby a propůjčí jim ve svém oboru nový význam – např. slovo *Earth* (ze strany 11) není přeloženo v jeho nejznámějším významu „Země“, ale bylo správně převedeno na ekvivalent *kostra*, protože se tento název v automobilní oblasti váže ke spojení *kostra* (*karoserie*). Nebo např. slovo *plate* na straně 16, které v běžném jazyce znamená talíř, dostalo ve spojení *fixed condenser plate* nový odborný význam pevná deska.

V analyzovaném textu se můžeme setkat i s anglickými výrazy, které jsou v běžné mluvě spojeny s lidským tělem. Angličtina tak v původním textu na některých místech připodobňuje automobil k lidskému tělu a jeho jednotlivým funkcím. Na straně 19 je uvedeno spojení *the heart of the sensor*, které je přeloženo jako základ snímače, na straně 24 zase najdeme příklad *bleeding the hydraulic unit*, které je přeloženo jako odvodušňování hydraulické jednotky. V obou případech nelze v českém překladu rozeznat tento druh anglické motivovanosti, výrazy jsou nahrazeny slovy z běžné české slovní zásoby.

Překladatel je někdy nucen vytvořit neologismus pro obsah, který v cílovém jazyce dosud nemá žádné označení. Vzhledem k náročnosti a zodpovědnosti, která se k takové situaci váže, k ní musí překladatel přistupovat s citem a zvláště obezřetně. Je otázkou, zda-li nové označení bude přijato odbornou veřejností nebo poslouží svému účelu pouze jednou, a to právě v překládaném textu. V analyzovaném textu se neologismy nevyskytují.

Mnohem častější než s tvorbou neologismů se v praxi překladatele setkáme s tvorbou jakýchsi ekvivalentních náhrad, tzv. funkčních ekvivalentů. Ty Hrdlička definuje jako prostředky, jejichž funkce „nespočívá v předávání jedněch prostředků jinými, ale ve vystižení funkcí těchto prostředků v systému celku, tj. obsažené v nich informace, takovými prostředky, které splňují totožné funkce v rovině druhého jazyka a tedy nesou i stejnou informaci.“ (Hrdlička 1995. 169) Hanáková o tomto jevu mluví jako o dynamickém ekvivalentu, „závislého na kontextu“. (Hanáková 1992. 2) Na následujících dvou příkladech se budu snažit vysvětlit vznik dvou takovýchto funkčních ekvivalentů, které překladatel využil pro adekvátní informování skupiny čtenářů, pro kterou je překlad určen.

Jeden z příkladů takovéto substituce najdeme v našem analyzovaném překladu na straně 16. Zde je popisována funkce snímače příčného zrychlení. Důležitou úlohu zde hraje část tohoto snímače, která je v anglické předloze nazvána jako *moving mass* a do češtiny byla, dle mého názoru, velmi vhodně přeložena jako *pohyblivá tyčka*. Překladatel při volbě slova *tyčka* pravděpodobně využil očividné názornosti obrázku na téže straně, neboť tento skutečně ukazuje tyčku, na které jsou připevněny elektrody proměnných kondenzátorů.

Podobný případ můžeme najít na straně 17 při popisu funkce snímače rotační rychlosti. Zde jako ekvivalent anglického *the part which supports the printed conductors* nacházíme v českém překladu příručky pouze jako jednoslovné *tělísko*. Na tomto místě je opět třeba pochválit překladatele nejen za vypuštění nadbytečných informací, ale za jednoduché a názorné pojmenování této

součástky. Informace pro mechanika, jak toto „tělísko“ vypadá, je totiž naprosto nepodstatná – v případě poruchy nebude snímač opravovat, prostě ho vymění za bezvadný. Jakou funkci zmíněné „tělísko“ ve snímači plní, nemusí řadový zaměstnanec autoservisu znát.

Krátce bych se ještě chtěla zmínit o přejímání anglicismů z výchozích anglických textů. Přebírání doslovných anglických spojení může na českého čtenáře působit rušivě, pokud anglické termíny mají v češtině své běžně používané ekvivalenty. Tak například bych vytkla překladateli použití spojení *procedura login* ze strany 24, které mohlo být přeloženo jako pouhé přihlášení nebo se znalostí pragmatického aspektu jako *zadání zabezpečovacího kódu*, neboť tento kód najde případný technik v příručce. Na druhou stranu je třeba překladatele pochválit za správný překlad slova *design* ze strany 3, kdy jej přeložil slovem *konstrukce* se zohledněním automobilového odvětví.

3.2 Zkratky v odborné terminologii

Jak jsem již uvedla v kapitole věnované stylistice, je jedním ze znaků odborného stylu opakování stejných slov a termínů. Na toto opakování není pohlíženo jako na negativní jev, jako by tomu mohlo být ve stylu uměleckém, ale jako na pozitivní prvek, který odkazuje na již zmiňované informace v textu a který slouží k upevnění a osvojení si nové terminologie. Zároveň se tímto opakováním autor výchozího textu ujišťuje, že cílový příjemce textu se bude v kterékoliv pasáži v daných termínech orientovat a nebude termíny muset nikde zpětně dohledávat. Překladatel taktéž přebírá opakování odborné terminologie s jejím specifickým významem a nesnaží se dosazovat žádná slova podobného významu, která by mohla vést ke zkreslení informace.

V odborných textech se velice často setkáváme se zkratkami. Podle Jiřího Čihulky je „[t]aková zkratka výstižná, dobře se pamatuje a k jejím výhodám patří i to, že je praktická zejména v textu pod grafy či obrázky [...],

kde oceňujeme úsporu místa.“ (Čihulka 1979. 38) Nejčastěji bývá zkratka vysvětlena při svém prvním výskytu v textu, v dalším svém použití se již obvykle nevysvětluje. V analyzovaném textu je hned na straně 2 použita zkratka ESP. Tato zkratka je v první větě dané pasáže textu vysvětlena jako *elektronický stabilizační program*. Na dalších místech překladu je již používáno výhradně zkratky ESP, čímž se zachovává komprese textu a udržuje se jeho potřebná délka. Zkratka ESP byla použita i u obrázků a schémat např. na straně 8, 9 a 10.

Z článku Čihulky vyplývá, že zkratky pronikají do povědomí čtenářů a stávají se postupně „obecným majetkem povědomí určitých skupin lidí, kteří je a/ vymysleli, b/ s nimi pracují nebo c/ se o nich dozvídají jaksimimochodem, třeba z novin, televize nebo radia, aniž by k nim a priori měli nějaký profesní vztah.“ (Čihulka 1979. 38) Překladaelé spadají do druhé výše uvedené skupiny, neboť jsou uživateli těchto zkratk.

Problém se zkratkami pro překladaele nastává v případě, že se v odborném textu vyskytují zkratky, které nejsou při první zmínce vysvětleny, neboť se již předpokládá, že jsou odborníkům známy z nejrůznější cizojazyčné odborné literatury, kongresů apod. Vzhledem ke skutečnosti, že zkratky většinou nejsou ve svém aktuálním stavu zaznamenány ve slovnících, je nejčastějším řešením konzultace buď se zadavatelem překladu, pokud je zároveň i odborníkem na danou oblast, nebo s osobou, na kterou se překladael může obrátit v případě odborných dotazů (k této problematice viz dále kapitola 7.2).

4. Rovina gramatická

Rovina gramatická sestává ze dvou částí, morfologie a syntaxe. Hrdlička se ve svém příspěvku *Překlad odborného textu* o morfologii nezmiňuje v dostatečné míře, neboť se podle něj v morfologii „projevuje poměrně malý počet morfologických jevů, které se často opakují (například využití pádů, rodu podstatných jmen, slovesných časů atd.)“ (Hrdlička 1990. 72). Z hlediska gramatiky není v odborných textech většinou nic nového a nějak specifického, co by bylo třeba důkladněji zmiňovat – zmíním se proto alespoň o několika příkladech z roviny syntaxe.

4.1 Syntax odborného překladu

V odborném stylu se velice často objevují složitější souvětí, která jsou spojena převážně podřadnými spojkami, aby se tak v textu dosáhlo potřebné hierarchizace. Vztahy mezi větami musí být vyjádřeny, aby při čtení nedošlo k různým dvojím interpretacím překladu. Text odborného stylu bývá většinou hutný, někdy může na první pohled působit komplikovaně. Spojky, které ale vyjadřují vzájemnou závislost jednotlivých vět, by měly na první pohled čtenáři poskytnout lepší orientaci ve větných vztazích.

Jinak je syntax odborného jazyka podle Knittlové dosti chudá. Knittlová uvádí, že věty jsou „poměrně logické uzavřené celky s logickou pevnou kostrou, s koncentrovanou skladbou, která je do značné míry stereotypní.“ (Knittlová 2003. 137) Pro analyzovaný text je typické spíše využívání nejprostších dvojčlenných větných konstrukcí, které napomáhají dobré srozumitelnosti. Ve větě je pak popisován děj, je vyjádřena základní skladební dvojice – podmět + přísudek. Příkladem může být věta na straně 11 – *The wheel speed sensors constantly supply the speeds for each individual wheel.* Tato věta byla

převedena jako: Snímače otáček neustále předávají informace o otáčkách každého kola do řídicí jednotky.

Odborné texty v češtině vyžadují přísnou objektivitu a jednoznačnost a na rozdíl od angličtiny je pro ně charakteristické, že dávají přednost nevyjádřenému konateli děje. V češtině se tedy ve větší míře můžeme setkat s neosobními a pasivními konstrukcemi. Tyto konstrukce se překládají opět trpným rodem nebo tzv. reflexivní podobou pasiva, jak ukazuje překlad věty ze strany 4. *The system is used in the MK 20 and MK 60 versions*, je v češtině zastoupen větou: **Tento systém se používá ve verzi MK 20 a MK 60.**

Knittlová uvádí, že se hutnost vyjadřování projevuje „v používání kondenzorů (polovětných vazeb).“ (Knittlová 2003. 137) Tyto větné kondenzory nejsou v českém odborném textu zastoupeny v tak hojné míře, jako je tomu v textech anglických. Knittlová podotýká, že do češtiny je nutno tyto „kondenzované konstrukce vesměs rozvést větami s určitými tvary slovesnými.“ (Knittlová 2003. 148) Tímto překladatelským řešením se prodlouží text, na druhou stranu je tento zásah nutný k tomu, aby zněl text pro českého čtenáře přirozeně.

V průběhu zkoumání odborného textu nemohu opomenout ani větnou skladbu. Z povahy českého odborného stylu vyplývá, že musí odpovídat logickému principu stavby věty – tzv. objektivní slovosled – réma – se umísťuje na konec výpovědi a stává se tématem pro výpověď následující. V úvodu analyzované příručky se dočteme: „*The driver's duty is, and continues to be, to adopt a responsible style of driving which matches road conditions and the traffic situation* (str. 2). Vidíme, že v angličtině musel překladatel téma nejdříve rozpoznat a potom převzít do formy, která je pro českého čtenáře jistě přijatelnější. „Zodpovědný způsob jízdy, který odpovídá stavu vozovky a poměrům silničního provozu, zůstává i nadále pro řidiče úkolem číslo 1.“

5. Rovina textu

Až doteď jsem se zabývala prostředky nižšího jazykového plánu – rovinou lexikální a rovinou gramatickou. Samotná analýza věty nebo souvětí ale pro správné pochopení jak terminologie, tak celkového smyslu textu nestačí. V odborném textu nelze větu analyzovat samostatně, ale je třeba vzít v úvahu hierarchicky vyšší útvar, ve kterém se věta realizuje. Za textově vyšší jednotku, ve které se odráží smysl přinejmenším dvou a více vět, které spolu tvoří logický celek, se považuje odstavce. Jak uvedu v následující podkapitole v anglických textech odstavce nemusí nutně splňovat požadavek dvou a více vět, na který je český čtenář odborných textů zvyklý.

5.1 Členění textu na odstavce

Pro překlad věty se většinou překladatel neobejde pouze s jednou větou, ale vrací se k větám předchozím, stejně tak jako bere v potaz obsah a výstavbu vět následujících, aby tak byl schopen správně převést smysl vyššího větného celku. Píša je zastáncem názoru, že nejlepší překladový proces existuje „na úrovni odstavce“. Odstavec totiž podle něj představuje „relativně samostatnou obsahovou kategorii textu.“ (Píša 1977. 179) Dalo by se jinými slovy říci, že odstavce jsou celky, které spolu obsahově souvisejí, a jejichž textová kompaktnost je dána tematickou pospolitostí.

Záměrně jsem uvedla, že odstavce bývá většinou tvořeny více větami, které spolu logicky souvisejí, z analyzovaného textu ale vyplývá, že autor odborného textu tohoto typu považuje i jedno souvětí za dostatečně tematicky nosné, aby jej použil ve funkci odstavce. Překladatel textu pak toto řešení přebírá i pro českou verzi. Jako příklad mohu uvést první odstavce na straně 13: Řídicí jednotka ABS/ABS s EDS a ASR/ESP je součástí hydraulické řídicí jednotky, která je umístěna v motorovém prostoru vpravo. Zároveň lze říci, že autor textu chtěl uvedené souvětí

zdůraznit, když ho vyčlenil do samostatného odstavce, navíc by se už uvedené souvětí tematicky neslučovalo s dalším odstavcem, který nese název *Funkce*. Na jiném místě analyzovaného textu si autor vystačil i s větou jednoduchou. Odkazují na příklad na straně 21, kdy je odstavcem myšlena věta: *Pro vysvětlení činnosti uvažujeme jen jedno kolo v jednom brzdovém okruhu*. Na straně 18 je dokonce jako odstavec myšlena pouze část věty, která tvoří pokračování názvu kapitoly. Název kapitoly zní: *Snímač tlaku brzdové kapaliny G201*, vyčleněná informace v odstavci, která navazuje na tento název, má tuto podobu: *Je našroubován v hydraulické jednotce*. Rozdrobení odstavců na jednotlivé věty a nebo dokonce jen části vět, ale někdy může na českého čtenáře, který je zvyklý na delší odstavce skládající se ze dvou a více vět nebo souvětí, působit rušivě. Překladatel by se měl držet českého úzu a alespoň u odstavců sestávajících ve výchozím jazyce pouze z části vět by měl v cílovém jazyce buď použít úplnou větu bez vynechání jednoho členu základní skladební dvojice nebo alespoň upozornit čtenáře na pokračování informace z názvu podkapitoly tak, že bude pokračovat ve větě malým písmenem.

Daneš v publikaci *Jak napsat odborný text* vysvětluje důležitost členění textu na odstavce, když zmiňuje, že toto členění je „potřebné proto, aby mohl [čtenář] bez velké námahy a nejistoty sledovat „myšlenkový postup“ (především rozvíjení tématu). (Čmejrková 1999. 162-163) Logická ucelenost a přehlednost daná odstavci je v rámci odborného textu jedním z klíčových faktorů pro výsledné celkové pochopení textu.

Pokud srovnáme anglickou a českou normu psaní odstavců, napoví nám o české tradici již slovo tvorba výrazu *odstavec*, která vychází ze slova *odstavit*, v tomto případě od okraje řádku. Anglická norma nevyžaduje odsazení, zato trvá na vynechání jednoho řádku mezi odstavci. V analyzovaném textu je zachované formátování, a tedy i zásady psaní odstavců, podle anglické tradice. Toto dodržení formy na základě originálu svědčí o přibližování se českého odborného textu anglickým normám.

Možným vysvětlením stírání rozdílů mezi anglickou a českou normou je požadavek zadavatele překladu na zachování formátu a rázu vzhledu celého překládaného textu.

5.2 Horizontální členění textu

Odstavce lze z pohledu výstavby textu považovat za základní jednotku hierarchicky výše postaveného členění, a sice tvoří podsystém takzvaného horizontálního členění textu. Krčmová pod tímto pojmem rozumí „lineární členění na začátek, střední a závěrečnou část, v psaném textu i členění na kapitoly, odstavce.“ (Čechová 2003. 75) Světlá ve svém příspěvku do sborníku *Termina 94* pak tento výčet ještě doplňuje o „úvod“. (Světlá 1995. 71)

Toto základní členění bylo dodrženo i v analyzovaném textu, který se dělí na začátek, tedy na první stranu, která poukazuje na téma textu „in medias res“ a to tak, že vysvětluje význam zkratky ESP. Samotné pokračování první strany, které následuje, působí oproti obsahově hutné informaci v úvodní větě velmi uvolněným dojmem. Úvod do samotného systému ESP už počítá s odborníky alespoň částečně zasvěcenými do dané problematiky.

Střední část, tedy jinými slovy vlastní stať, je členěna do větších kapitol, které na sebe logicky navazují a které se dále vnitřně člení na menší podkapitoly. Jako příklad uvedu stranu 14, která spadá do velké kapitoly *Konstrukce a funkce ESP*, která se dále člení na podkapitolu *Snímač úhlu natočení volantu G85*, aby se pak tato mohla dále rozpadat na menší podkapitolky *Úkol*, *Následek výpadku*, *Schéma zapojení* a *Upozornění*.

Analyzovaný text neobsahuje závěr v pravém slova smyslu, ale „končí prostým vyčerpáním tématu.“ (Světlá 1995. 74) Přece jen však lze říci, že zde jakési oficiální zakončení textu nalezneme, neboť poslední kapitola textu nese název *Proveďte si své vědomosti*, a slouží tedy k jakémusi shrnutí získaných znalostí v podobě vědomostního testu.

Celkový dojem ucelenosti analyzovaného textu tvoří spolu s výše jmenovaným členěním na začátek, úvod, střední a závěrečnou část, i obsah, který je připojen za začátek. Jakožto jedna z velmi přehledných součástí textu slouží obsah odborným pracovníkům k rychlé orientaci v celém textu a k nalezení požadované informace v relativně krátkém čase.

5.3 Vertikální členění textu

Kromě horizontálního členění textu rozlišujeme z hlediska formální stránky členění odborných textů i takzvané vertikální členění textu, které Krčmová definuje jako „členění odrážející hierarchii jednotlivých informací a vazby mezi nimi na ploše celého textu.“ (Čechová 2003. 77) Pod tímto členěním si můžeme představit například poznámkový aparát, tedy poznámky pod čarou nebo koncové poznámky, jednotlivé citace, které se objevují v textech vědeckého charakteru, bibliografické citace atd. Z výše zmíněných prvků se neobjevuje v analyzovaném textu ani jeden, a to proto, že text není dostatečně teoreticky vědecký, ale je zaměřen na aplikaci poznatků v praxi, nepovažuji tedy za relevantní se o těchto odkazech zmiňovat. Zaměřím se na prvky, které se v analyzovaném textu vyskytují, a sice na příklady a ilustrace.

Světlá o příkladech uvádí, že „většinou ilustrují nebo blíže vysvětlují nějaké tvrzení.“ (Čmejková 1999. 232) Již na straně 2 lze najít odkaz např., který podrobněji definuje v textu uvedené obtížné situace. Další příklad tohoto charakteru lze nalézt na straně 15, kde v závorce rozepsaný odkaz např. vysvětluje stav vozidla. Uvádění příkladů v odborných textech je běžné, neboť přispívá k explicitnosti textu.

Ještě častější je ale použití ilustrací, schémat, obrázků, grafů a jiných vizuálních prvků, které napomáhají pochopení textu. Světlá o tomto píše: „Obsahuje-li jich text více, měly by být číslovány (např. *Obr. 1, Tab. 1*). Pokud jsou umístěny průběžně v textu, měly by být s textem provázány odkazy

(např. viz obr. 1 – *Jak ukazuje tab. 3* [...]). Každá ilustrace by měla mít vlastní popisek (legendu), například: *Tab. 1 – Výdaje za r. 1990* [...]“ (Čmejrková 1999. 233) Vzhledem k vysoké technické specifikaci překladu se překladatel striktně držel výchozího anglického textu a přejal veškeré ilustrace a schémata přesně tak, jako byly prezentovány v původní anglické verzi textu.

V překladu se z výše uvedených tří případů využívá několika modifikací především posledního jmenovaného způsobu. Na straně 4 je k označení ilustrace *System BOSCH verze 5.7* opatřen vysvětlující text. Dalo by se říci, že pro větší zdůraznění byla ilustrace a odstavec vyčleněny z textu a byly graficky ohraničeny. Podobný příklad lze najít i na straně 6 a 7. Těmto dvěma stranám dominuje obrázek automobilu, ze kterého vycházejí zvětšeniny jednotlivých součástí s vlastními popisky. Obrázek automobilu v tomto případě slouží čtenáři k lepší globální orientaci o poloze jednotlivých součástí v rámci vozu. Název kapitoly *Funkční schéma*, která koresponduje se stranami 10 a 11, lze považovat za název celého vyobrazeného schématu. V samotném znázornění jsou uvedeny pouze zkratky sestávající někdy z písmene, jindy z písmene a čísla, jejichž význam je plnohodnotně vysvětlen v legendě. Obměnou tohoto řešení je příklad schématu na straně 12, *Regulační okruh*, kde je jednotlivým heslům a popiskům přiřazeno vždy jedno číslo v rámci celého vyobrazení.

Příkladem odkazování na obrázek může být strana 16, kde je v jednom odstavci vysvětleno působení fyzikálních veličin, a tento je potom uveden jako název ilustrace $C1 = C2$. Souhrnně lze říci, že v textu je využit poměrně vysoký počet schémat a ilustrací, které jsou vyobrazeny v bezprostřední blízkosti souvisejícího textu, aby tak ještě více umocnily správné pochopení relevantních pasáží textu.

5.4 Grafická úprava textu

Výše uvedené tři typy členění textu lze ještě umocnit konečnou grafickou úpravou. K přehlednosti textu na první pohled přispívá členění do kapitol a nejrůznějších souvisejících podkapitol, obsah uvedený na začátku překladu usnadňuje orientaci v celkovém konceptu překladu. „Různé typy grafického členění se využívají spíše u textů delších. U kratších textů se grafické členění uplatňuje v menší míře, zejména tam, kde je text prokládán množstvím příkladů, tištěných většinou odlišným písmem [...]“ (Čmejrková 1999. 236)

Text lze graficky zvýraznit mnoha způsoby – můžeme použít různé velikosti písma, jako je použito větší písmo u názvů jednotlivých kapitol, menší písmo dále pro názvy podkapitol. Jako příklad poslouží strana 16 s názvem kapitoly *Konstrukce a funkce ESP*, pojmenování podkapitoly *Konstrukce snímače příčného zrychlení G200*. Legendy ke schématům, například na straně 12, jsou na mnohých místech textu psány menším typem písma než vlastní hlavní text.

Pokud chceme graficky upozornit na zásadní informaci, tedy z hlediska obsahu na informaci s vysokou výpovědní hodnotou, můžeme použít různé typy písma, a to například petit, kurzívu, prostrkané písmo, kapitálky atd. V analyzovaném textu bylo z výše uvedených typů písem použito pouze písmo tučné, a to například na straně 6 v sekci *Upozornění* a na tomtéž místě pak i v celých obsahově nosných odstavcích. Tučné písmo bylo například dále využito na straně 5, kde jsou jednotlivé tučně psané zkratky vysvětleny označenými počátečními písmeny dané zkratky. Jako příklad uvedu EBV a jeho explicitní ekvivalent **Elektronische Bremskraftverteilung**.

Z hlediska grafického členění by měly být obě příručky, tzn. jak anglická, tak česká verze, stejné. Ne na všech místech ale překladatel tuto úpravu dodržel. Například na straně 9 nebyl dodržen tučný typ písma u sekce *Další signály*. Naopak na straně 16 byla oproti výchozí anglické verzi přidána

tučným písmem psaná podkapitola *Konstrukce*, která explicitně popisuje obsah následujícího odstavce.

5.5 Soudržnost textu jako celku

K pochopení obsahu výpovědi textu je potřeba, aby jak autor článku, tak i překladatel dodržovali pravidla pro celkovou soudržnost textu. Toto vnější i vnitřní sepětí textu je z lingvistického hlediska nazýváno koherencí a kohezí. V následujících podkapitolách vysvětlím vzájemné vztahy obou textových konstrukcí a jejich specifikum v rámci odborného stylu.

5.5.1 Koheze

Jedním z prvků, které napomáhají porozumění textu je koheze. V článku *Anglický odborný text* se o ní píše jako o „soudržnost[i] textu, propojení významů. Prostředky koheze se uplatňují uvnitř věty i na vzdálenost. Jde o sémantický, nikoli strukturní vztah, o návaznost v textu.“ (Rejtharová – Oxon 1984. 59) Tárnyiková ve svém skriptu popisuje kohezi jako „a property of the text primarily associated with the *surface structure* of the text [...]“, to znamená že tyto vnější signály vedou čtenáře textem a napomáhají mu tak k lepší orientaci a pochopení textu. (Tárnyiková 2002. 30) Tento jev je nejdůležitější v pasážích, kde by mohlo docházet k nejednotnému výkladu výpovědi, a tudíž k dvojznačnosti smyslu obsahu, která je pro odborný text nepřijatelná. Prostředky, kterými je vyjádřena koheze v textu jsou např. odkazování, využití morfologické kategorie času, slovesného způsobu, opakování, interpunkčních znamének atd. V ideálním případě podporuje koheze i tak zvanou koherenci textu.

5.5.2 Koherence

Překladaťel by měl mít neustále na paměti, že mnohem důležitější než vizuální textové a grafické signály, je logická soudržnost textu. Tárnyiková o koherenci uvádí, že je to „primarily the feature of an *underlying structure* of the text and is usually characterised as the underlying logical/semantic connectedness of the text units [...]“ (Tárnyiková 2002. 55) Logická ucelenost textu je pro příjemce překladu odborného textu primární, již při prvním přečtení musí čtenář chápat, jaký je obsah textu, provázanost a myšlenková soudržnost, popřípadě návaznost jednotlivých kapitol. Čtenáři musí být na první pohled jasné, co má od tohoto článku očekávat, a to na základě jeho vlastních zkušeností s textem podobného typu. U analyzované školící příručky tedy může být očekávání čtenáře následující: úvod do problematiky, seznámení se systémem ESP a diagnostikou možných závad, stejně tak jako závěrečné přezkoušení získaných znalostí.

6. Pragmatická rovina textu

S koherencí souvisí ještě vyšší jazykový plán, a sice rovina pragmatická, která už postihuje i rovinu sémantickou. Znalost pragmatického aspektu je třeba ke správnému převodu informací z výchozího do cílového jazyka, a to s ohledem na kulturní a ostatní zkušenosti příjemců textu.

6.1 Obecně k pragmatickému aspektu

Správnost překladu z pragmatického hlediska je velice důležitá pro obsahově korektní pochopení textu čtenářem. Překlad by měl být vždy adekvátně převeden po stránce pragmatické - jak uvádí Sládková ve svém příspěvku *Nadvětné útvary a překlad*, „[...] měl by vyvolat stejnou reakci u adresáta přeloženého textu, jako byla reakce adresáta textu originálního.“ (Sládková 1986. 358) Cílem překladu tedy není doslovné bezmyšlenkovité překládání každého slova a slovního spojení, nýbrž [...] jak zmiňuje Sládková ve své stati *Pragmatické aspekty překladu* „vyjádření smyslu textu jazyka výchozího vyjadřovacími prostředky jazyka cílového.“ (Sládková 1989. 185) Překladatel tedy musí brát v potaz takzvanou „background knowledge“ příjemce textu, což znamená zohlednit při převodu informací z výchozího jazyka historické souvislosti, kulturu či způsob života čtenářů cílového jazyka. V následujících podkapitolách uvedu příklady zohlednění pragmatického aspektu přímo na analyzovaném textu.

6.1.1 Implicitnost versus explicitnost textu

V odborném textu se velmi často setkáváme se dvěma přístupy překladatelských řešení, jak najít co nejpřijatelnější vyjádření informace výchozího jazyka v jazyce cílovém. Prvním způsobem je přidávání informací,

kterým se zvýší míra takzvané explicitnosti textu. Podle Knittlové se jedná „[...] o používání explikativního řešení tam, kde by sdělení bylo našim čtenářům nesrozumitelné.“ (Knittlová 2010. 92) Například na straně 8 je anglické spojení *Additional signals: Gearbox management* přeloženo jako *Další signály: od řídicí jednotky automatické převodovky*, přičemž překladatel upozornil na skutečnost, že se jedná o automatickou převodovku, protože si byl vědom, že u obyčejné převodovky se tyto signály nevyskytují. Stejně tak je na straně 4 výraz *pressure* převeden do spojení *tlak brzdové kapaliny*, aby tak bylo vyznění celkové věty dostatečně explicitní a nemohlo dojít k chybnému pochopení textu.

Na druhou stranu dochází v odborném textu v menší míře i k „vypouštění informací, které by náš čtenář považoval za redundantní.“ (Knittlová 2010. 92) Některé pasáže jsou v odborných textech vysvětleny tak důkladně, že by to u odborníků daného oboru mohlo vyvolat úsměv na rtech. V takových případech je daná informace vynechána, a to s ohledem na tzv. „presupozice příjemců“, což jsou podle Jettmarové „znalosti věcné, jazykové a sociální, které u nich autor předpokládá.“ (Jettmarová 1995. 29)

Jako příklad poslouží závorka na straně 5, ve které je ve výchozím anglickém textu uvedeno *term used by Audi, VW, Ford, Mercedes*. Text v závorce byl přeložen do češtiny, aniž byla doplněna informací vysvětlující, že tento termín je používán [výrobci] Audi, VW, Ford, Mercedes. Tato informace vyplývá jak z kontextu, protože všechny uvedené automobilky sídlí v Německu, tak z dalšího navazujícího odstavce, kde je tato informace potvrzena spojením *[Jiní] výrobci*.

V závislosti na délce textu jako celku je nutno častější tendenci k explicitnosti citlivě vyvažovat kompenzací redundantních informací v jiných pasážích textu, které jsou čtenáři známy z kontextu, aby tak rámcově zůstala zachována celková délka překladu.

6.1.2 Otázka interference v odborném textu

Knittlová ve svém příspěvku *K pragmatickému aspektu překládání* uvádí jeden z dalších prvků pragmatického aspektu, kterým je „respektování společenské konvence příslušného jazykového společenství.“ (Knittlová 1981. 61) Při překladu textu z výchozího jazyka je překladatel, ač si to mnohdy neuvědomuje, ovlivňován územ právě toho jazyka, ze kterého překládá. Hovoříme pak o takzvané jazykové interferenci. Např. v angličtině je u textů odborného charakteru, které mají informativní charakter, velice často použito 2. osoby jednotného/množného čísla „you“ a slovesa. V češtině není toto vyjadřování v textech obvyklé a využívá se neosobních vazeb či trpného rodu. Uvedu ilustrativní příklad ze strany 2, kdy anglické spojení *If you wish to know more regarding the basic information of the physical laws [...]* není otrocky přeloženo jako *Když si přejete vědět více o fyzikálních zákonitostech*, ale jako lépe česky znějící neosobní konstrukce bez uvedení osoby *Vysvětlení základních fyzikálních principů [...]*.

Na stejném místě textu pak překladatel nepoužívá imperativu *read up*, ale opět volí jinou variantu překladu, a sice vyjádření trpným rodem je uvedeno. Jako poslední příklad mohu jmenovat i vazbu *Please refer [...]* for the detailed instructions, která byla přeložena opět za pomoci trpného rodu jako *Podrobnější informace jsou uvedeny [...]*, a to bez použití slova *prosím*, které nebývá v českých textech používáno.

V současné překladatelské praxi se můžeme setkat i s texty, které jsou natolik ovlivněny výchozím jazykem, že přebírají úzus a tendence i do jazyka cílového. Snaha udržet český úzus při překladu odborných textů, a to převážně textů anglických, se bude patrně v příštích desetiletích ubírat ve prospěch anglosaské a americké tradice. Rozdíly mezi češtinou a angličtinou se budou v této oblasti patrně stírat a bude přebírána anglická norma vzhledem k množství odborných materiálů psaných a vydávaných právě v angličtině.

6.1.3 Problematika terminologie

Snad nejmarkantnějším příkladem správného pochopení pragmatického aspektu v analyzovaném textu vůbec je jeho uchopení z hlediska výběru odpovídající terminologie. Již na straně 4 se objevuje tabulka s názvy značek automobilů, které samy o sobě nevyzývají k překladu, až na jeden případ, kterým je název značky *New Beetle*. Překladatel nepodleh nutkání přeložit název automobilu jako „Nový brouk“ a správně jej ponechal v původním anglickém znění. Výraz „brouk“ se totiž používá pouze v souvislosti se starým modelem, veteránem tohoto automobilu.

Laikovi může připadat nesmyslné, že zkratky z výchozího anglického jazyka na straně 5, nebyly přeloženy do češtiny, tak jako celý zbytek textu, ale že právě naopak byly názvy těchto zkratek převedeny do jazyka německého. Uvedu konkrétní příklad ze strany 5, kdy byla zkratka **EBD – Electronic Brake Force Distribution** přeložena jako **EBV – Elektronische Bremskraftverteilung**. Překladatel si musel být na tomto místě textu vědom historických souvislostí, které jsou spjaty s pragmatickým aspektem v tomto odvětví a které se pokusím v krátkosti nastínit.

Do roku 1989 byl jediným velkým výrobcem aut v tehdejším Československu firma Škoda. Po převratu v roce 1989 byly dováženy nové automobily převážně od našeho vyspělého západního souseda, z Německa. Německá terminologie byla tedy základem veškerého poznání v oblasti automobilního průmyslu. Hojně využívaná terminologie byla zakotvena v německé technické literatuře. Hlavním dodavatelem technických materiálů byly podklady poskytnuté koncernem Volkswagen a firmou BOSCH. Obě firmy mají dodnes na českém trhu dominantní postavení. Terminologie, která byla přijata právě s německými příručkami a materiály, je tedy pro techniky, kteří budou analyzované školící materiály číst, vyhovující, i když je

v němčině. Překladatel navíc správně připojil vždy pod jednotlivou německou definici i krátké vysvětlení funkce systému v češtině.

Na téže straně jsou v jednom odstavci taktéž uvedeny anglické zkratky, např. **AHS Active Handling System**. Jak již připojený název **Chevrolet** v závorce napovídá, nepatří tato označení již ke zkratkám koncernu Volkswagen ani BOSCH, a tudíž se nepřekládají, nýbrž se ponechávají v původní anglické verzi.

V posledních letech, kdy je světovým dorozumívacím jazykem angličtina a překlady pocházejí většinou z tohoto jazyka, dochází vlivem angličtiny na němčinu k rozkolísání zažití terminologie, která byla zakotvena v německých názvech. Příští roky a desetiletí ukážou, kam se bude terminologie v oblasti automobilního průmyslu ubírat, jestli stávající cestou zažitých termínů a zkratk z němčiny, nebo cestou postupného sjednocování a poangličťování stávající terminologie. Překladatel musí tyto trendy sledovat a reflektovat je potom ve svých překladech.

6.1.4 Slovník

V krátkosti ještě zmíním výběr slovníku, který jsem při analýze používala k nahlédnutí a ověření informací. *Anglicko-český odborný slovník motorových vozidel* od profesora Vysokého učení technického v Brně, pana Františka Vlka, je v současnosti největším počinem, který můžeme v oblasti translatologie automobilního průmyslu nalézt.

Do roku 1989 bylo jediným vysokoškolským inženýrským studiem v automobilové oblasti obor na VUT v Brně. Protože se terminologie kumulovala právě na této univerzitě, byla na jednu stranu uzavřená a jednotná, na druhou stranu již zároveň neodpovídala stavu světové technologie a pokroku v této technické oblasti. Vydání tohoto slovníku v roce 2001 se částečně snaží reflektovat originální materiály, jako jsou nejrůznější odborné

časopisy, materiály pro školící centra – jako je právě analyzovaný text, knihy, stejně tak jako nejrůznější normy v anglickém a německém jazyce. Zčásti lze ještě na slovníku znát vliv uzavřenější terminologie do roku 1989, na druhou stranu jsou ve slovníku i nejnovější trendy z oblasti automobilního průmyslu, které už situaci po roce 1989 postihují.

Jako na velké pozitivum lze pohlížet na vysvětlivky jednotlivých zkratk, a to včetně popisu funkce – kniha je tak použitelná jak pro technické pracovníky z oboru, tak pro překladatele a širší veřejnost. Jednotlivé výrazy jsou i s nepatrnou morfologickou odchylkou řazeny pro větší přehlednost vždy zvlášť pod sebou. Pokud by ale měl být slovník využit i pro tlumočníky, shledávám jako velký nedostatek této publikace opomenutí výslovnosti.

6.2 Pragmatika a osobnost překladatele

Každý překlad nese stopy toho, kdo jej překládal. Samotný příjemce textu pak i z nepatrných detailů dokáže vycítit, jaký přístup při hledání optimálních řešení překladatel volil, případně jakou znalostí oboru překladatel disponuje. U jednotlivých překladatelských osobností se liší jejich schopnosti zapojit do překladu znalost reálií, kultury či historických souvislostí, a v neposlední řadě pak faktické znalosti oboru. V praxi se můžeme setkat se dvěma typy překladatelů, tak jak je označuje ve své stati *Stupeň obeznámenosti překladatele s věcnou problematikou oboru a jeho odraz v textu překladu* Dušan Žváček. Tento lingvista rozlišuje mezi překladatelem-nespecialistou a překladatelem-specialistou.

„Překladatel-nespecialista“ podle Žváčka překládá „obezřetně větu za větou“, snaží se za každou cenu držet originálu a vyhotovuje tedy velice přesný, až téměř doslovný překlad. (Žváček 1977. 211) Tento typ překladatele se úzkostně drží své výchozí předlohy, ponechává složitá souvětí v původním tvaru, snaží se o maximální zachování struktury textu. „Překladatel-

specialista“ naproti tomu překládá volněji, dává „přednost syntaktické rozčleněnosti před syntaktickou kompaktností“ místy explicitně dovysvětluje překlad, aby tak zajistil čtenáři srozumitelnost. (Žváček 1977. 212) Pro překladatele-specialistu je jistě snazší na základě znalosti pragmatického aspektu a pozadí daného oboru zhodnotit, kterou informaci může v překládaném textu považovat za nadbytečnou a může ji tedy vynechat, aniž by tím zkreslil výslednou podobu textu.

Otázkou u obou přístupů zůstává, jak je co nejvíce využít ve prospěch čtenáře. Většinou totiž texty k překladu dostávají překladatel-nespecialisté, kteří mají sice lingvistické vzdělání, ale nemají potřebnou znalost oboru. Z tohoto důvodu by měl vždy překladatel získat takzvaný terminologický glosář, který mu pomůže při výběru správné terminologie, stejně tak jako by měl získat od zadavatele překladu kontakt na osobu, se kterou bude moct text konzultovat. Ideálním případem je samozřejmě situace, kdy je překladatel interním či externím zaměstnancem dané firmy zabývající se jedním specializovaným oborem, při svém zapracování byl kvalitně zaškolen lidmi, kteří jsou znalci svého oboru, a na které se může případně obrátit s technickými dotazy. Při svém nástupu by měl překladatel také zvládnout klíčové pojmy daného oboru a základní obsahovou náplň dané specializace. Zároveň by byl takový překladatel pravidelně a průběžně neustále proškolen a seznamován s nejnovějšími trendy daného oboru.

Zároveň bych k tomuto problému překladatelů-specialistů a překladatelů-nespecialistů chtěla zmínit, že obecné předpoklady pro kvalitní překladatelství na rovině odborného textu formuloval již v roce 1984 Jaroslav Baloun a dá se říci, že jeho požadavky zůstávají aktuální i do dnešních dnů. Nezbytným zázemím pro překladatele odborných textů jsou didaktika odborného překladu v rámci studia na univerzitách, dále pak „nutnost vypracování objektivnějších měřítek hodnocení odborného překladu včetně zpracování typologie chyb“, tedy situace, kdy translatologická disciplína

odborného překladu spolupracuje s kritikou překladu. (Baloun 1986. 368) Jako poslední bych jmenovala zkvalitnění rozvoje specializovaných slovníků, zvětšení jejich rozsahu a aktualizaci.

7. Teorie skoposu

S nárůstem poptávky po překladech textů odborného charakteru se zvyšují i nároky na kvalitu vyhotovených překladů. Ze západní Evropy, především pak z Německa a Británie, se rozšířila takzvaná teorie skoposu, která se již za krátkou dobu své existence stala nedílnou součástí překladatelských teorií, a je překladateli hojně využívána v běžné každodenní praxi.

7.1 Základní poznatky o teorii skoposu

Jak již bylo zmíněno, vznikla teorie skoposu v Německu, kde je spjata se jmény lingvistů Katharina Reiss a Hans J. Vermeer. Jejich teorie byla dále rozvinuta Christiane Nordovou, která tuto teorii s přístupem funkční ekvivalence obohatila o přístup, který vychází z textové a aplikované lingvistiky.

Samotný termín skopos pochází z řečtiny a podle Nordové je s touto teorií spjata stěžejní myšlenka, která je vyjádřena v následující definici: „the prime principle determining any translation process is the purpose (Skopos) of the overall translation action.“ (Nord 1997. 27) Termín skopos se tedy váže k účelu textu, a to především ke srozumitelnosti a pochopitelnosti vůči cílovému čtenáři, kterému je výsledný přeložený text určen. Překlad v cílovém jazyce by měl být podle Nordové „meaningful to target-culture receivers“. (Nord 1977. 32) Nebo jak uvádí Jettmarová z Ústavu translatologie FF UK

v Praze: „Skopos je [...] cíl, účel, který má překlad plnit. Je to účinek, který má u příjemce překladu vyvolat [...]“ (Jettmarová 1995. 26) Překladatel by tedy měl získat informaci, k čemu má text sloužit, jaká cílová skupina jej bude číst. Jedním z důvodů je volba správného překladatelského přístupu k textu a zvolení správné strategie překladu, aby se jazyk a myšlenková obsahová podstata překladu co nejvíc přiblížily požadavkům cílového čtenáře.

7.2 Osobnost zadavatele a jeho úloha v překladu

Účel a cílová skupina čtenářů netvoří samotnou složku teorie skoposu, nýbrž pouze její část. Translatologové se již od začátku devadesátých let 20. století zabývali jedním v současné době již snad nejdůležitějším článkem komunikačního schématu překladu, „kterým je tzv. zadavatel/odesílatel neboli iniciátor překladu“. Translatologové si začali uvědomovat, že „[p]ůsobením tohoto iniciátora může [...] docházet k menším nebo zásadním změnám v překladu tak, aby byl splněn záměr, tedy cíl, pro který byl překlad pořízen.“ (Jettmarová 1995. 25) Zadavatel tak může být jak autor původního textu, který má určitou představu, jak by měl být jeho text přeložen, tak se může jednat o samotného příjemce překladu, který má od přeloženého textu očekávání, které je třeba splnit. V případě analyzovaného textu byl zadavatelem s největší pravděpodobností sám autor textu, který si byl vědom, že jeho text budou číst odborníci, kteří se vyznají ve svém oboru, a že jim předkládá text informační, který je bude seznamovat s novým stabilizačním systémem ESP.

Jednota tlumočnicků a překladatelů publikovala v roce 2008 krátkou, leč velice výstižnou pomůcku pro překladatelskou praxi s názvem *Překlad není běžné zboží, jak ho tedy nakupovat? Standardy pro nákup a prodej překladů*, ve které uvádí soupis požadavků, které by měl zadavatel zkontrolovat s překladatelem ještě před začátkem procesu objednání překladu. O prvních

dvou požadavcích jsem se již zmínila výše. Jedná se „1) o cílov[ou] skupinu čtenářů a 2) o účel překladu“. (JTP 2008. 5)

Dalším, třetím požadavkem je „termín odevzdání překladu“. Zadavatel by měl dát překladateli dostatečně dlouhou dobu na zhotovení překladu, protože stanovení krátkého termínu na odborný překlad většinou snižuje jeho kvalitu. Čtvrtým uvedeným požadavkem této krátké brožury je „cena za překlad“, která by měla být přímo úměrná míře exotičnosti jazyku a překládané jazykové kombinaci, termínu odevzdání, míře specifičnosti, odbornosti textu.

S dalším, pátým požadavkem zadavatele překladu, kterým je „téma a typ textu“ souvisí potřeba rozlišovat mezi překladem informativním, kterým „rozumíme přesný a kvalitní překlad bez stylistické a grafické úpravy“, jaký je dodán za nižší cenu, a překladem určeným k publikaci.“ (Durban 2002. 8) Analyzovaný překlad byl s největší pravděpodobností pořízen právě jako překlad informativní, protože jak uvedu dále, nebyly u něj v dostatečné míře provedeny korektury.

Šestý požadavek, „výchozí jazyk a regionální varianta“, je zaměřen na míru exotičnosti jazyka, zvláštní specifikum jazyka, které by mohly překlad ztížit. Požadavek s číslem 7, „formát“ souvisí s odevzdáváním výsledného textu v datové podobě. Někteří zadavatelé mohou požadovat jako výstupní formát text v „pdf“, jiní upřednostňují typ „doc“ či formáty jiných textových editorů. V zásadě platí, že pokud výchozí text obsahuje velké množství grafických prvků, ilustrací a nákresů s popisky, je vždy lepší, pokud zadavatel poskytne výchozí text v textovém formátu, do kterého se může psát, a ne ve formátu pdf. Jedině tak bude mít zadavatel jistotu, že se překladatel bude věnovat samotnému vlastnímu procesu překládání a ne formátování textu do přijatelné podoby.

Osmým uvedeným požadavkem je „rozsah překladu“. Zadavatel by měl být překladatelem seznámen, kolik normostran překladu čítajících 1 800 úhozů včetně mezer na jedné normostraně, je překladatel schopen přeložit v reálném

časovém horizontu. Stejně tak by mělo být dohodnuto používání zkratk či explicitních slovních opisů, neboť tyto významnou mírou přispívají k délce výsledného textu.

Devátým požadavkem zadavatele je „cílový jazyk a jeho regionální varianta“. V našem případě byl překlad pořízen do spisovné češtiny. Posledním, desátým bodem dohody zadavatele a překladatele jsou „kroky, kterými musí proces překladu projít po analýze výchozího textu“. Jedná se například o různé typy revizí a korektur, kterými se budu zabývat v další, samostatné kapitole.

Na tomto místě bych ještě ráda zmínila důležitost takzvaného terminologického glosáře. Čím specifitější a odbornější je překlad, tím větší je kladen důraz na terminologii. Zadavatel by měl překladateli dodat terminologický slovníček, aby tak získal překlad, který bude co nejvíc odpovídat požadované kvalitě. Glosář by měl vycházet z termínů, které jsou běžně používány v praxi daného oboru a které překladatel, pokud není právě v daném oboru specialistou, nemusí znát. Zadavatel by měl v ideálním případě uvést překladateli i kontaktní osobu, se kterou je možné danou terminologii a případná sporná místa překladu zkonzultovat. Protože každá společnost využívá k co nejefektivnější komunikaci celou řadu zkratk, měly by být v glosáři uvedeny jejich ekvivalenty. Právě vnitropodnikové zkratky většinou nebývají žádným způsobem dohledatelné a působí překladatelům značné potíže.

Zadavatel by měl iniciativu překladatele dozvědět se co nejvíce detailů o překladu, stejně tak jako vyžádání si terminologického glosáře, brát jako pozitivum, neboť pouze vysoce informovaný překladatel dokáže předložit výsledný překlad v co nejvyšší kvalitě.

8. Problematika konečné úpravy textu

Překladatel, kterému opravdu záleží na tom, aby odevzdal vysoce hodnotný překlad, se nespokojí s první verzí, kterou vyhotoví, nýbrž s tímto textem ještě dále pracuje. Slovo korektura definuje Zelenka jako „oprava nebo úprava zdrojového nebo cílového textu po jeho faktické, gramatické nebo stylistické stránce.“ (<http://www.zelenka.cz/podminky/>) Jedná se o revizi překladu, při které se porovnává výchozí text s vyhotoveným překladem. V případě nesrovnalostí jsou provedeny potřebné úpravy překladu.

Existuje celá řada typů výstupních kontrol kvality, které jsou využívány v překladatelské praxi. Překladatel by měl v první řadě využívat funkce svého počítačového editoru, a sice funkci tzv. „grammar-checker“, který opravuje gramatické chyby, popřípadě dokáže upozornit na neodpovídající syntaktická větná spojení, a tzv. „spelling-checker“, který je schopný nalézt v překladu chybná slova nebo slova, která nejsou napsána ve správném tvaru. Počítačový editor dokáže přijít na velké množství chyb, i když ještě není schopen upozornit na všechny chyby.

Teprve po této prvotní kontrole překladu by měl výsledný text projít „základní jazykov[ou] korektur[ou]“, při které se kontroluje celková kvalita překladu, stejně tak jako jsou odstraněny drobné chyby nebo překlipy. Snad ještě důležitější korekturou u specializovaných překladů je „odborná korektura“, při níž se kontroluje použitá terminologie a jednotnost, systematickosti využitých termínů. Oba dva uvedené typy korektur se řadí do základní dvojice nezbytně prováděných korektur u odborného překladu.

Dalším typem korektur mohou být například korektury stylistické, ve kterých je brán ohled na stylistiku, srozumitelnost textu a hlavně pak čtivost překladu. Důležitou roli zde hraje skutečnost, jestli se jedná o text informativní nebo o text, který je určen k publikaci. Takzvaná „předtisková kontrola“ je vyžadována před samotným odesláním textu k tisku, a kontroluje se při ní

například rozdělení slov na konci řádků. „Grafick[ou] uprav[ou]“ je míněno grafické upravení textů, obrázků a schémat. Zelenka uvádí jako poslední tzv. „Výstupní kontrol[u] zhotovitele“, při které se provádí namátková kontrola kvality překladu. Tento výčet bych ještě osobně doplnila o korekturu rodilým mluvčím, pokud je překládán text z výchozího českého (mateřského) jazyka do jazyka cizího (nemateřského). Rodilý mluvčí dokáže dát textu potřebnou idiomaticnost, aby byl překlad čtivý pro cílové cizojazyčně mluvící publikum.

Analyzovaný překlad obsahuje spoustu drobných chyb, které by při pozornějším přístupu překladatele odhalil „spelling-checker“. Namátkou uvádím příklady *cheme* – místo „chceme“ (str. 2), *volatnu* – místo „volantu“ (str. 14) nebo *splehlivosti* – místo „spolehlivosti“ (str. 17). Pokud překladatel zvolí jistou terminologii na počátku svého překládání, je třeba, aby dané výrazy používal v celém souvislém textu a aby je již neměnil. Jako příklad poslouží slovo *úloha*, které je použito na str. 18, přičemž na jiných místech textu je použito slova *úkol* (viz např. str. 14 a 15). Analyzovaný překlad neprošel patrně žádnou předtiskovou kontrolou, neboť v opačném případě by se v textu nevyskytovala roztrhaná slova na tři řádky jako je tomu například na str. 2 *ob-
tíž-
ných* nebo na str. 14, kde je slovo *po-
otočením* rozděleno na dva řádky.

Na základě pročtení analyzovaného překladu musím konstatovat, že u něj nebyla provedena ani nejdůležitější kontrola, a sice kontrola obsahové správnosti. Jak jinak si vysvětlit např. dva stejné termíny na straně 3, když v původním textu se jedná o *snímač příčného zrychlení* a *snímač rotační rychlosti*. Největší hrubou chybou je přitom nedokončení tabulky na straně 25, která je jedním z nejdůležitějších přehledů celé školící příručky.

Souhrnně lze říci, že pokud je překlad určený k publikaci, provádí se více korektur než při překladu informativním, který je určen menšímu okruhu zájemců. Nemělo by to ale znamenat, že překladatel u typu informativních textů bude korektury opomíjet. Provádění korektur by mělo být běžnou

součástí překladatelské rutiny. Výslednou odevzdávanou konečnou verzí překladatele by měl být vždy překlad až po provedení korektur.

9. Návrh postupu při překladu odborných textů v praxi

Pro překladatele by mělo být samozřejmostí, že si na základě svých zkušeností z praxe vytvoří postup, jak co nejlépe přistupovat k zadaným překladům. Předkládám jeden v možných návrhů, jak se vypořádat s překladem odborného textu. Níže uvedený přístup se osvědčil v mé překladatelské praxi. Tento postup jistě není vyčerpávající, vlivem zkušeností s dalšími překlady jej neustále vylepšuji, ale rámcová kostra, kterou zde uvádím, zůstává stejná.

Při přijetí výchozího textu k překladu je jedním z nejdůležitějších faktorů zadavatel překladu. Na prvotní konzultaci je třeba si se zadavatelem stanovit podmínky překladu, dotázat se na účel textu, cílovou skupinu, pro kterou má být překlad určen, následuje dohodnutí termínu překladu s časovou rezervou dva až tři dny před skutečným termínem odevzdání. Se zadavatelem je přínosné konzultovat téma samotného textu, stejně tak jako typ textu, aby tak mohl být zvolen přiměřený přístup k překladu. Jinak se překládá manuál regálového zakladače, který budou číst lidé se základním vzděláním a jiný přístup je volen při překladu stavebního deníku, který budou číst lidé znalí stavebního oboru. Jedním z klíčových momentů konzultace se zadavatelem je vyžádání si terminologického glosáře případně textů podobného charakteru, které mohou usnadnit volbu správné terminologie v překladu. Je jistě přínosem získání kontaktu na osobu, se kterou je možné konzultovat sporná místa, případně terminologii a zkratky.

Po prvotním přečtení samotného textu a seznámení se s obsahem a stylem, jakým je výchozí text sepsán, následuje ze strany překladatele volba překladatelské strategie. Spousta začínajících překladatelů se ale bohužel ani

neseznámí s obsahem textu a začínají bezmyslenkovitě překládat, aniž by věděli, co je vlastním smyslem textu či co je hlavním tématem. Ve své praxi přistupují k textu takzvaným makropřístupem, což znamená, že vycházím z evaluace smyslu textu v rámci vyšších jazykových plánů. Postupují tedy od otázky pragmatického aspektu, přes rovinu textovou, k rovině gramatické a lexikální, přičemž poslední dvě zmiňované jazykové roviny nesou úlohu samotných překladatelských řešení a volbu jazykových prostředků, která musí korespondovat s vyššími jazykovými plány. Platí tedy, že smysl celkového pojetí textu je nadřazen jednotlivostem z roviny lexikální a gramatické.

Po samotném překladu textu následuje základní jazyková korektura. V ideálním případě je nejlepší si celý text vytisknout, protože více drobných chyb si překladatel všimne spíše na papíře než na obrazovce počítače. Tato verze překladu po formální a grafické korektuře v mém případě ještě není konečnou verzí překladu, neboť je zaslána k věcné korektuře odbornému konzultantovi. Pokud tento neshledá žádné chyby, které by mohly vést k dvojsmyslu textu nebo jeho nepochopení, zkontroluji ještě namátkově formátování a grafickou úpravu textu a teprve poté odevzdám finální podobu překladu zadavateli.

10. Celkové hodnocení analyzovaného překladu

Při hodnocení práce překladatele odborného textu se nesmíme nechat unést jednostranností, při které bychom se zaměřili na jediné kritérium, jako například na správnost použitých termínů. K tématu musíme přistoupit komplexněji: „Odborný překlad umožňuje odbornou komunikaci, nejedná se tedy o pouhé přiřazení jednotlivých izolovaných termínů, komunikuje se ve větách, které samozřejmě nestojí též izolovaně, nýbrž jsou součástí souvislého textu.“ (Ptáčnicková 2006. 20)

Proto jsem využila své známosti a při posuzování adekvátnosti překladu se obrátila na člověka, který přímo s tímto textem pracuje. Pan Ing. Milan Cikryt je učitelem na VOŠ automobilní v Zábřehu a kromě výuky na této škole provádí také certifikovaná školení pro pracovníky značkových servisů. Na jednom ze školení využívá právě námi analyzovaný překlad. Díky názoru odborníka, který je zprostředkovatelem odborné komunikace, můžeme do hodnocení zakomponovat cenný pohled – stanovisko příjemce textu. Vzhledem k tomu, že příručka je hojně využívána při školeních a pro samostudium, můžeme říci, že prvotní požadavek Ptáčnickové „umožnění odborné komunikace“ je u tohoto překladu splněn.

Stejně tak je v dostatečné míře splněno i další kritérium: „Jedná se především o srozumitelnost textu pro příjemce, jak v jazyce výchozím, tak cílovém.“ (Ptáčnicková 2006. 20) Na úrovni lexikální je podle mnou osloveného školitele celá řada drobných závad, které ale jen ve velmi malé míře omezují porozumění textu (viz kapitola 3.1). Jinak můžeme nám neznámého překladatele pochválit za výběr vhodných slovních spojení a užití speciálních termínů v přiměřených kolokacích. Můžeme se domnívat, že je překladatel vcelku obsírně seznámen s konstrukcí osobních automobilů. Nejednotnost v dodržení užívaných termínů připisuji spolu s osloveným učitelem ze Zábřehu nedůslednosti překladatele a chybějící závěrečné

korektuře. Takto tedy můžeme přesnost překladu závěrem ohodnotit jako vyhovující – při překladu nedošlo k téměř žádným významovým posunům.

Ve své stati Ptáčnicková zdůrazňuje, že „příjemce sdělení by měl prostřednictvím překladu obdržet obsah sdělení jazyka výchozího, a to v jazyce cílovém, tzn. v jazyce, kterému rozumí a v kultuře, která je mu vlastní.“ (Ptáčnicková 2006. 20) Styl této analyzované příručky odpovídá stylistické normě pro český odborný naučný styl, a proto naplňuje očekávání příjemců textu – pracovníků značkového servisu. Přestože text slouží výhradně ke komunikaci mezi technickými odborníky, měl by splňovat i požadavky českého úzu na vnější formu stavby českého odborného textu. Jako velký nedostatek vidím odstavce pouze s jednou větou, jejichž nadpis je zároveň začátkem této věty (viz kapitola 5.1).

Největší vadou překladu je absence korektur. Jak jinak si vysvětlit skutečnost, že narážíme na zbytečné překlepy a chybné dělení slov (viz kapitola 8). Jedinou zásadní obsahovou chybou je nedokončení překladu tabulky v závěru příručky.

Souhrnně lze říci, že je text po obsahové stránce jako takové velmi zdařilý. Překladatel prokázal své pragmatické znalosti oboru, které většinou začínající překladatelé získává až postupnou zkušeností a praxí. Pokud bude příště překladatel přistupovat k textu s větší pečlivostí, nepodcení konečnou úpravu textu a důsledně dodrží pravidlo opětovné kontroly svého překladu před finálním odevzdáním, dovolím si tvrdit, že se bude jednat o velice kvalitní text.

ZÁVĚR

V této diplomové práci jsem se zabývala překladem odborných textů z angličtiny do češtiny, přičemž jsem si jako specializaci zvolila oblast automobilního průmyslu. Ve své práci jsem se zabývala jak popisem, tak praktickou analýzou odborného textu na všech jeho jazykových plánech.

Nejprve jsem se zajímala o postavení odborného překladu v rámci translatologie a uvedla jsem nejdůležitější prameny od konce 2. světové války až po současnost. Poukázala jsem přitom na skutečnost, že literatura k odbornému textu nemá takovou tradici jako publikace zabývající se stylem uměleckým. Odborný překlad by si v rámci obecné translatologie zasloužil vlastní specializaci.

Na úrovni stylistiky jsem poukázala na důležitost správného zařazení překládaného textu v rámci stylu. Taktéž jsem uvedla základní členění stylů, přičemž jsem se podrobněji věnovala charakterizaci rysů odborného textu. Do této kapitoly jsem připojila poznámku k analyzovanému textu, ve které jsem vysvětlila specifikum zvoleného odborného textu.

Z hlediska lexikální roviny jsem se zajímala o termíny a jejich odpovídající ekvivalenty. Upozornila jsem i na jev, který je specifický pro odbornou slovní zásobu, a sice na „lexikální banalizaci“ - přecházení slov z odborné slovní zásoby do zásoby obecné. Neopomenula jsem ani zmínit úlohu zkratk v odborném překladu.

V gramatické rovině jsem uvedla základní rysy, které jsou typické pro tento druh textu – naučnou publikaci. Jedná se o krátké věty s vyjádřenou základní skladební dvojicí a s přísnou logickou strukturou. Zmínila jsem se o využití trpného rodu a důležitosti rozpoznání tématu a rématu překladatelem.

Na úrovni textu jsem vyzdvihla důležitost členění textu na odstavce. V další části jsem pak zmínila takzvané horizontální a vertikální členění textu a jeho roli v usnadnění čtenářovy orientace v textu. Tuto kapitolu doplňuje i

stať o grafické úpravě textu, stejně tak jako zmínka o kohezi a koherenci, jakožto typických rysech soudržnosti textu jako celku.

Další část diplomové práce jsem věnovala pragmatickému aspektu. Nejprve jsem připomněla jeho důležitou úlohu pro pochopení textu cílovým čtenářem, dále jsem poznamenala problematiku explicitnosti a implicitnosti odborného textu. Krátce jsem i uvedla stylistický prvek interference. Nejvíce jsem se ale v této kapitole věnovala terminologii a jejímu správnému použití z hlediska pragmatického aspektu. V neposlední řadě jsem vyzvedla roli osobnosti překladatele na konečnou verzi překladu.

V sedmé kapitole této diplomové práce jsem představila teorii skoposu, která je spjata s problematikou účelu překladu a cílové skupiny, stejně tak jako s činitelem, který má v současné překladatelské praxi jednu z klíčových rolí, a sice zadavatelem překladu.

Dále jsem čtenáře seznámila s důležitostí konečné úpravy textu a jednotlivými druhy korektur. Závěr práce byl věnován mému vlastnímu návrhu postupu při překladu odborných textů, u kterého jsem se snažila využít poznatků z praxe. Práci uzavírá hodnocení analyzovaného překladu s uvedením jeho kladných i záporných míst.

Díky této práci jsem více pronikla do oblasti odborného stylu, získané poznatky jistě ocením ve své překladatelské praxi. Analýzami již hotových překladů se může začínající překladatel cvičit ve svém úsudku správně stanoveného překladatelského řešení. Tato práce není vyčerpávající co do souhrnu teoretických výčtů, ale je spíše praktickou ukázkou, jak se dá analyzovat již hotový překlad. Překladatel se tak může jak poučit ze špatně volených překladatelských řešení, tak si může do budoucna osvojit správné techniky při překladu textů odborného charakteru. Cílem této práce byl ucelený, komplexní pohled na problematiku překládání odborných textů.

SUMMARY

In this thesis, I focused on translation of technical texts from English into Czech. For this purpose I chose a text from the field of automotive industry. I tried to use theoretical knowledge about the topic of technical translation and to pick up relevant examples for the practical analysis. I decided to choose automotive industry as I could consult this text with a professional from this field and to add his viewpoint of the quality of the final text in Czech.

First, I outlined the position of technical translation within translatory after 1945 in our country. I introduced several publications that dealt with technical translation. I also mentioned that there have not been published compact or integrated books about technical translation. I also suggested that technical translation should have its own position within translatory.

As for the stylistic level I noticed that the Czech stylistic tradition is based on the classification of functional styles. I mentioned the characteristic features of technical style in general and I also mentioned the possible readers of this type of text.

I continued my thesis with the lexical level and here I focused mostly on the characteristic feature of the type of this text, the terminology. I discovered several tendencies on this linguistic level and I mentioned how lexemes from basic terminology get their new meaning in technical texts as well as I noticed the reversed tendency in which the technical terms become normal words of a daily basis. I also mentioned the solutions when the translator does not have correspondent terms which he could use in his translation. I was interested in the occurrence of abbreviations and I explained their important position in technical translations as well.

As for the grammatical level, I focused on the examples from the field of syntax that were relevant in the analysed text. I mentioned the importance of passive voice and the there-rheme perspective.

Another linguistic level of my analysis was the text level. I highlighted the significance of paragraphs as higher units in technical translation. I mentioned the horizontal and vertical segmentation of the text as well as I emphasized the importance of the textual continuity which is given by cohesion and coherence. I also did not forget to deal with the graphical layout of this type of text.

The pragmatic aspect was introduced in the next chapter. I explained the balance between explicitness and implicitness of the text as well as I included the problem of interference between English and Czech texts as a part of my explanation. The main focus was put on terminology from the automotive field and the pragmatic aspect. The personality of a translator in general and his abilities to produce a high-quality translation is introduced in this chapter as well.

Nowadays the theory of skopos is quite topical. It deals with the purpose of the text, the target audience and the approach of translating texts when having these pieces of information. The basic features of this theory were covered as well as another new aspect was introduced, the importance of the initiator of the text. The initiator can have special needs and can help the translator to show him exactly what kind of text is expected to be produced. The importance of glossary of technical terms which the initiator can give to the translator was also explained in brief.

The proofreading which is deal in the next chapter tries to show how important it is to correct mistakes and check several layers of the final translation. It gives reasons why the translator should cooperate with an expert so that in the end the translator can meet the expectations of the initiator of the translation.

A suggestion of a translation method when approaching technical texts is stated in another chapter. I used my pieces of experience and the theoretical knowledge for this suggestion.

The very last chapter deals with the overall assessment of the analyzed translation. It praises the translator for his knowledge of the background pragmatic aspect from the field of automotive industry as well as it criticizes the translator because of his absence of proofreading.

The basic aim of this thesis was to use theoretical pieces of knowledge and combine these with practical examples so it gives a complex and comprehensive picture of translating technical texts.

POUŽITÉ ZDROJE

BALOUN, J. K některým aktuálním problémům odborného překladu. VILIKOVSKÝ, J., ed. *Preklad včera a dnes*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1986. s 367 - 369.

BEČKA, Josef. *Česká stylistika*. Praha: Academia, 1992.

ČECHOVÁ, Marie, a kol. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV nakladatelství, 2003.

ČIHULKA, J. Zkratky ve vědecké a odborné angličtině. In *Kurs odborného anglického technického překladu pro pracovníky VTEI*. Pardubice: Dům techniky ČSVTS Pardubice, 1979. s. 38 - 44.

ČMEJRKOVÁ, Světla, a kol. *Jak napsat odborný text*. Praha: LEDA, 1999.

DURBAN, Chris. *Překlady a jak na to (Průvodce pro zadavatele překladů)*. přeložil Otto Pacholík. Praha: JTP, 2002.

HANÁKOVÁ, M. Ještě pár slov k odbornému překladu (Ad „Odborný text a překlad, TOP č. 7, 30. srpna 1991). ToP (tlumočení-překlad), ročník 2, č. 9 s. 2/60. Praha: JTP, 1992.

HOLUBOVÁ, V. K pojetí terminologizace. In ŽEMLIČKA, M., ed. *TERMINA 2000. Sborník příspěvků z II. konference 1996 a III. konference 2000*. Praha: Galén, 2001. s. 157 - 159.

HRDLIČKA, M. Odborný text a jeho translace. In GROMOVÁ, E., ed. *Antologie teorie odborného překladu (výběr prací českých a slovenských autorů)*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2007. s. 65 - 72.

HRDLIČKA, M. O ekvivalenci v odborném překladu. In LEPILOVÁ, K., ed. 1995 Rossica Ostraviensia. *Lingua rossica in sphaera mercaturae*. Ostrava: FF OU, 1995. s. 169 - 173

HRDLIČKA, M. Překlad odborného textu. In HRALA, M., ed. *Acta Universitatis Carolinae. Philologica 4/1990. Translatologica Pragensia IV*. Praha: Karolinum, 1992. s. 69 - 80.

CHLOUPEK, Jan, a kol. *Stylistika češtiny*. Praha: Academia, 1997.

JETTMAROVÁ, Z. Volba strategie a rozhodování na základě teorie skoposu: komplexní kritéria překladatelské analýzy textu. In HRDLIČKA, M., ed. *Devětkrát o překladu*. Praha: JTP – Jednota tlumočnicků a překladatelů, 1995. s. 25 - 31.

Jednota tlumočení a překladu. *Překlad není běžné zboží, jak ho tedy nakupovat? Standardy pro nákup a prodej překladů*. Příručka (příloha časopisu ToP, č. 90). Praha: JPT, 2008.

KNITTLOVÁ, D. K pragmatickému aspektu překladu. In HRALA, M., ed. *Acta universitatis Carolinae 1981. Slavica Pragensia XXIV*. Praha: UK, 1981. s. 59 - 65.

KNITTLOVÁ, Dagmar. *K teorii i praxi překladu*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci, 2003.

KNITTLOVÁ, Dagmar, a kol. *Překlad a překládání*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci, 2010.

KOLAŘÍKOVÁ, D. Vývoj odborného překladu u nás v letech 1945–2004. In HRALA, M., ed. *Český překlad II (1945 – 2004)*. Praha: FF UK, 2005. s. 359 - 366.

NORD, Christiane. *Translating as Purposeful Activity*. Cornwall: T. J. International, 1997.

PÍŠA, J. Odstavec jako textová kategorie v překladu. In POPOVIČ, A., ed. *Překlad odborného textu*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladatelství, 1977. s. 173 - 180.

PTÁČNÍKOVÁ, V. Ekvivalence v odborném překladu. In HRALA, M., ed. *Český překlad II (1945 – 2004)*. Praha: FF UK, 2005. s. 330 - 342.

PTÁČNÍKOVÁ, V. K některým problémům odborného překladu z hlediska explicitnosti vyjádření. ToP (tlumočení-překlad). ročník 17, č. 82. s. 20/2266 – 21/2267. Praha: JTP, 2006.

REJTHAROVÁ, V., OXON, M. A. Anglický odborný text (výstavba, překlad, výuka). In *Kurs odborného anglického překladu pro pracovníky VTEI*. Pardubice: Dům techniky ČSVTS Pardubice, 1984. s. 59 - 74.

SLÁDKOVÁ, M. Nadvětné útvary a překlad. In VILIKOVSKÝ, J., ed. *Překlad včera a dnes*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1986. s. 356 - 359.

SLÁDKOVÁ, M. Pragmatické aspekty překladu. In HRDLIČKA, M., ed. *Acta Universitatis Carolinae. Philologica 2-3, Translatologica Pragensia III*, 1. část. Praha: UK, 1989.

SVĚTLÁ, J. Členění odborného textu psaného a mluveného. In ŽEMLIČKA, M., ed. *Termina 1994*. Liberec: Katedra českého jazyka a literatury PF TU v Liberci, 1995. s. 71 - 80.

TÁRNYIKOVÁ, Jarmila. *From Text to Texture*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002.

VLK, František. *Anglicko-český odborný slovník motorových vozidel*. Brno: Nakladatelství a vydavatelství vlk, 2001.

ŽVÁČEK, D. Stupeň obeznámenosti překladatele s věcnou problematikou oboru a jeho odraz v textu překladu. In POPOVIČ, A., ed. *Překlad odborného textu*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1977. s. 211-212.

<http://www.zelenka.cz/podminky>

ANOTACE

Tato práce se zabývá překládáním odborných textů z angličtiny do češtiny, přičemž se zaměřuje na texty z oblasti automobilního průmyslu. Nejprve se snaží nastínit postavení odborného překladu v rámci translatologie po roce 1945 u nás. Dále ze stylistického hlediska definuje základní charakteristické rysy odborného stylu. Rovina lexikální je zastoupena seznámením s odbornými termíny a použitím zkratk, rovina gramatická pak především překladatelskými řešeními z pohledu syntaxe. Další jazykový plán, rovina textová, poukazuje na nadvětnou soudržnost v rámci odstavců a vyšších celků, dále pak na horizontální a vertikální členění textu a grafické úpravy. Pragmatický aspekt bere v potaz především výběr vhodného lexika v analyzovaném textu, zmíněna je i problematika interference a překladatelovy znalosti oboru. Práce se taktéž zabývá teorií skoposu a stále aktuálnějším činitelem „zadavatele“ překladu. Stejně tak není opomenuta konečná úprava překladu a problematika korektur. V závěru práce je uveden návrh postupu při překladu odborných textů a hodnocení analyzovaného textu s jeho klady i zápory.

SYNOPSIS

This thesis deals with the translation of technical texts from English into Czech and it specializes in text from the field of automotive industry. First, it outlines the position of technical translation within translatology after 1945 in our country. It defines the basic characteristic features of the technical style from the stylistic point of view. Lexical level is represented by an introduction with terms and use of abbreviations, grammatical level is mentioned mostly from the field of syntax. Another linguistic level, text level, refers to compactness within paragraphs and higher segments, it deals with horizontal and vertical segmentation of the text and a graphical layout. Pragmatic aspect focuses on using appropriate vocabulary in the analyzed text; interference and translator's knowledge of the field of translation are mentioned as well. The thesis is concerned with the skopos theory and the more topical agent of translation, the initiator. The final proofreading of the translation is also introduced. In the end, there is a suggestion of a translation method when approaching technical texts and the assessment of the analyzed translation with its pros and cons.

KLÍČOVÁ SLOVA

translatologie, odborný překlad, horizontální členění textu, vertikální členění textu, odborná terminologie, pragmatický aspekt, teorie skoposu, zadavatel překladu, terminologický glosář, korektury

KEY WORDS

translatology, technical translation, horizontal segmentation of the text, vertical segmentation of the text, technical terminology, pragmatic aspect, the skopos theory, initiator of the translation, glossary of technical terms, proofreading